

**AKADEMISKA
SJUKHUSET**

Drogfokus 2016

Blandberoende

Praktiskt handhavande..

Tobias Eriksson

Chefsöverläkare

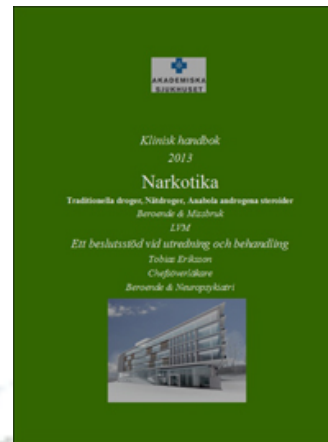
Beroendemedicin

Akademiska sjukhuset

AKADEMISKA SJUKHUSET

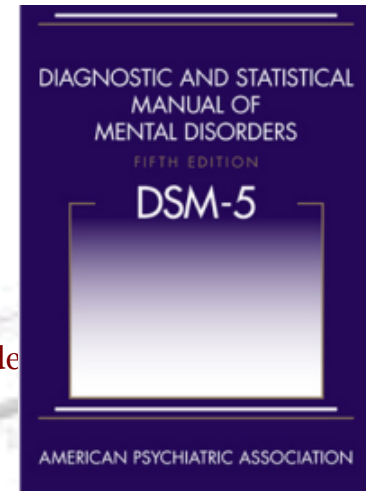

AKADEMISKA
SJUKHUSET

DSM-5

Ny diagnos ersätter missbruk och beroende

” substance use disorder ”

Substansbruksyndrom

Alkoholbruksyndrom, stimulantiabruksyndrom...

11 kriterier ;

tagit bort missbrukskriteriet problem med rättvisan
lagt till sug efter drog (craving)

milt 2-3 kriterier
måttligt 4-5 kriterier
svårt vid ≥ 6 kriterier

**Om kriterierna för fler än ett substansbruksyndrom är uppfyllna skall
samtliga diagnostiseras**

Drogutvecklingen i Sverige 2014

CAN, Rapport 144. Ulf Guttormsson, Clara Henriksson & Tony Nilsson

- *Alkohol*
- Ungdomar dricker mindre än någonsin, däremot uppfyller nästan 6% av svenska befolkningen kriterierna för beroende eller skadligt bruk (446000 individer)
- 15% av den svenska befolkningen uppger att de påverkas negativt av att personer i deras närhet dricker för mycket
- *Tobak*
- Andelen vuxna som röker har minskat från 35 till 20 procent sedan början av 1990-talet. Rökningen bland ungdomar har minskat kraftigt
- *Narkotika*
- Unga som använder narkotika är oförändrat till antal men de blir allt yngre, tungt bruk ökar i gruppen. Blodsmitta minskar då injektionsmissbruket går ned. Man blandar droger i högre utsträckning...
- ...blandmissbruket har således ökat..

Nationella riktlinjer

- ***Vård och stöd vid missbruk och beroende, 2015***

Vilket stöd för behandlingen hittar vi här?

-

Ing

Områden som inte in

-

-

-

n

Vilket stöd för behandlingen hittar vi här?

ledsen, ingenting här heller..

Om vi googlar på ordet *Blandberoende*..

Akademiska sjukhuset
Psykiatridivisionen
Verksamhetsområde beroende- och neuropsykiatri

Samordningsprogram för patienter med blandberoende

Programansvarig:
Mats Törnblom
specialistsjukvårdenska i psykiatri
Case manager

Granskat och godkänt av:
Gunilla Svedström, verksamhetschef
Tobias Eriksson, chefsöverläkare

2013-03-04

Vad uppmärksammas i Samordningsprogrammet?

- Män i åldrarna 20-30 år
- Injektionsbruk av per orala preparat inte ovanligt
- Man använder flera olika substanser som opiater, bensodiazepiner, centralstimulerande och nätdroger periodvis eller samtidigt.
- Alkoholöverkonsumtion är erfarenhetsmässigt ganska ovanligt i gruppen, om det förekommer är det i kombination med bensodiazepiner eller besläktade preparat
- Riskabstinenser, oförutsägbara och bör ske i slutenvård
- Kriminalitet, frivården har ofta kontakt med patienten
- Samsjukligheten är uppenbar
- Samarbete med psykiatrins verksamhetsområden
- Samarbete med socialtjänsten

Samsjuklighet -ett vanligt fenomen

- Mer än dubbelt så många av personer med beroende eller missbruksdiagnos jämfört med befolkningen i övrigt har någon gång under livet haft en psykiatrisk diagnos
  - Det är också vanligare att personer som någon gång haft en psykiatrisk diagnos också haft alkoholproblem jämfört med befolkningen i övrigt
- Ett ännu starkare samband finns mellan psykiatrisk diagnos och narkotikaproblem
  - Av patienter som primärt söker beroendevård har en tredjedel samtidig ångestsjukdom och närmare hälften har depressionsdiagnos
- Av patienter med alkoholproblem uppfyller 40 % kriterier för personlighetsstörning
  - Av patienter med narkotikaproblem uppfyller 70% kriterier för personlighetsstörning
- Av de patienter som primärt söker psykiatri bedöms 20% ha samtidigt beroendesyndrom

Hur hittar vi samsjukligheten ?

- **En patient som kontaktar sjukvården för psykiatriska symtom skall också screenas för beroende**
- **Det omvända är uppenbart. Beroendepatienter skall screenas för psykiatriska tillstånd**
- **För att göra en rimlig bedömning av psykiska symtom bör patienten vara drog- och alkoholfri 4 veckor**
  - **En person som söker socialtjänsten för missbruk eller beroende bör erhålla tid i hälso- och sjukvården för bedömning**

Metoder för att hitta samsjuklighet

- Fråga patienten om riskbruk, missbruk och beroende
- Använd psykologiska test som AUDIT respektive DUDIT
  - Urinalanalys för screening av narkotika och läkemedel
- Blodprover avseende Fosfatidyletanol och CDT för att fånga riskbruk av alkohol
  - Förskrivningsmönster, e-dos
- Sammanhållen journal mellan olika enheter
- MINI efter fyra veckors drog- och alkoholfrihet
  - Personlighetstest, SCID II mm
- Gemensam mottagning för sjukvård och socialtjänst
- Neuropsykiatriska utredningar inom beroendevården

Behandling vid samsjuklighet

•Dubbeldiagnosteam, DD-team

- här har man fokus på de svåraste patienterna med psykosjukdom eller andra svåra psykiatriska tillstånd och samtidigt beroende

•Det finns ingen specifik medicinsk eller psykologisk behandling för samsjukligheten

- det handlar om att behandla både beroendet och den psykiatriska diagnosen parallellt, om möjligt på samma mottagning

•Samordning mellan vårdgrannar tidigt i förloppet

- rätt instans skall jobba med rätt saker i rätt tid
- var medveten om betydelsen av bostad och sysselsättning !
- har patienten råd med våra insatser ?

Narkotikarelaterade dödsfall i Sverige

- En fördjupad rapport 2016 av tidigare utgiven publikation om dödlighet

Vad säger rapporten

- Omkring 75 % av de 765 personer som avlidit i narkotikarelaterad död 2014 är män, det sker också i relativt ung ålder
- Olycksfallsförgiftningar (överdoser) med illegala substanser och opioider som buprenorfin och metadon dominerar
- Bland män är det vanligt att tidigare ha vårdats för sitt missbruk
- Hos kvinnor dominerar suicid eller oklar händelse, äldre än männen vid dödsfallet
- Hos kvinnor dominerar läkemedel, varav en stor del hämtats ut på apotek. Har i stor utsträckning vårdats för psykisk ohälsa som depression
- **Majoriteten av de som avlider har minst två substanser i kroppen!**
- Inslaget av läkemedel är mycket stort, främst opioider i kombination med bensodiazepiner
- NPS står för en mindre del av dödsfallen men ökar stadigt, från 24 2012 till 58 2014. Nätdrogen MT 45 påvisades i 21 dödsfall 2014

Prognos för patienterna, Läkemedelsberoende

- Det finns få långtidsuppföljningar av patienter med läkemedelsberoende
- 1984 följdes 50 patienter upp under sex år efter avslutad nedtrappning. 80% hade återfallit i beroende, social nedgång var påtaglig och dödligheten hög, 12% hade avlidit, majoriteten i suicid
- *Allgulander et al, 1984*
- Mer upplyftande resultat anges av Britt Vikander från TUB-enheten i modern tid där omvårdnad, terapi och långsam nedtrappning gör att drygt 80% av patienterna klarar av nedtrappning och återfallsfrekvensen efter fem år är mindre än 20%

Utmaningar för Beroendevården

- Kunskapsutbyte mellan Samordningsprogram nationellt
- Sudda ut gränser mellan huvudmän, integrerade mottagningar
- Samverkan mellan beroendevård och psykiatri, låt beroendevården bedöma när patienten är mottaglig för andra insatser
- Sammanhängande kedja med boende, sysselsättning och behandling
- FOU, Forskning och utveckling. Vad gör skillnad?
- Använd drogscreeningar som hittar substanserna, salivtest
- Träna dig att se kliniska tecken på substansbruk, NPS hittas inte i vanliga drogscreeningar
- Överdoser bör bli föremål för Lex Maria, kunskaper för framtiden
- Begränsa skador och komplikationer, preventionsprogram

AKADEMISKA
SJUKHUSET

Samordnad individuell plan (SIP)

Sedan 2010-01-01 finns en lagstadgad skyldighet i både HSL och SoL som innebär att huvudmännen tillsammans skall upprätta en samordnad individuell plan när den enskilde har behov av insatser från båda huvudmännen

Preventionsprogram

- kan utdelning av naloxon förebygga död i opioidöverdos?

- Under åren 1991-2007 stod heroin och andra opiater för
- 76-91% av de akut drogrelaterade dödsfallen i Sverige, på senare år har det tillkommit en ökning av dödsfall relaterade till opioider såsom metadon.
- I en undersökning på sprutbytesprogrammet i Malmö uppger 74% att de erfarit minst en heroinöverdos.
- 96% av de tillfrågade har dessutom själva bevittnat en annan persons överdos
- Metoderna för att hjälpa personen med överdos är oftast felaktiga eller tom farliga.
- Man vågar inte heller ringa ambulans av rädsla för polisingripande

Naloxon i preventionsprogram

- Flera länder har i preventionsprogram delat ut antidoten naloxon till potentiella överdosvittnen
- Naloxon reverserar effektivt överdosen, är ett billigt läkemedel och saknar allvarigare biverkningar
- Naloxon har ingen missbrukspotential
- **Häver andningsdepressionen vid blandintoxer där opioider finns med**
- I USA utdelades under åren 1996-2010 naloxondoser i injektionsform till 53000 individer vilket under denna period reverserade 10000 opiatöverdoser!
- I Boston gavs en nasal beredningsform till 385 individer som efter drygt ett år hade reverserat 74 överdoser

Är detta något för Sverige?

- En studie avseende opiatberoende patienters attityder till att ingå i antidotprogram gjordes under våren 2012 vid en LARO-mottagning i Malmö.
- Av 60 tillfrågade patienter valde 50 att delta genom informerat samtycke.
- 62% rapporterade av de själva erfarit minst en överdos
- 94% rapporterade att de bevittnat minst en överdos
- 86% hade bevittnat minst två överdoser och 26% hade sett tio händelser eller mer
- Endast i hälften av fallen tillkallades ambulans
- Flera felaktiga åtgärder förekom i gruppen

Hur var attityden till naloxon?

- 90% av de tillfrågade skulle vilja ha naloxon förskrivet
- 90% av de tillfrågade skulle vilja få naloxon av en person som inte är sjukvårdskunnig
- En nasal beredning uppfattas mer tilltalande då den kan ges utan injektionsutrustning och utan risk för sticksador och blodsmitta. Den kan ges av personer utan injektionsvana.
- Naloxonutdelning bör kombineras med utbildning och uppmaningen att ringa ambulans. Det bör vara väl känt att larmoperatören inte ”golar ner” den som ringt.
- *”Pax OD”*

Återigen, är detta något för Sverige?

- Blandberoendet ökar och går ned i åldrarna...
- De första nätdrogerna som utgör opioider har dykt upp...
- MT 45 fanns med vid 21 dödsfall 2014...

MT-45

- MT-45 är en syntetisk opioid som till gruppen piperaziner (påminner om piperin som ger svartpeppar dess starka smak)
- Drogen har varit inblandad i flera dödsfall och svåra förgiftningar
- Kvarstående hörselpåverkan har noterats i 3 av 12 förgiftningar, således ototoxiskt
- **Det står inget om hörselpåverkan i bipacksedeln...**

Några obesvarade frågor om blandberoende ?

- Kom ihåg den kliniska handboken på nätet, en pappersutgåva blir snabbt inaktuell när det gäller drogkunskaper...
  - tobias.eriksson@akademiska.se

